

потім вони закінчуються і рослина починає голодувати. Виникає необхідність підживлювати квітку. Фіалка за період росту потребує азот, калій, фосфор, сірку, мідь, магній. Саме тому використовують метод гідропонного вирощування сенполії. Вже більше 10 років вирощують рослини на поживних розчинах, а саме: калій азотнокислий, кальцій азотнокислий, калій фосфорнокислий, калій сіркокислий, борна кислота та багато інших. Із них готують однорідний розчин хімічних солей. На 1 л води беруть 10 см³ кожного розчину.

При гідропонному вирощуванні у домашніх умовах використовують розчин „Кнопа“, концентрація якого не повинна перевищувати 0,1–0,3%, тому що рослина не зможе використовувати поживні речовини та воду. Молоді маленькі рослини висаджують в гідропосуд з чистою водою, а через 7–10 днів замінюють на розчин з концентрацією ¼ від нормального. В такому розчині вони знаходяться до першого квітання. Потім переносять в розчин з концентрацією ½ від нормального, а через місяць — у розчин з нормальною концентрацією.

Поживний розчин в гідропоніці міняють 1 раз в 2–4 тижні. Час від часу потрібно доливати 0,05% поживний розчин і слідкувати, щоб він не знижувався нижче дна внутрішнього вазона. Гідровазон складається з 2 частин: внутрішньої, в якій рослина росте, і зовнішнього, в якому міститься поживний розчин. Фіалки вирощенні в гідропосуді, ростуть майже в 2 рази швидше, ніж в ґрунті.

Узамбарські фіалки мають велику декоративність, завдяки утворенню великої розетки та довгим, рясним квітуванням. При правильному догляді сенполії живуть і радують своїм цвітом на протязі багатьох років.

Література

1. Макуни Б.М., Клевенская Т.М. Сенполии — узамбарские фиалки. Практические советы по выращиванию, уходу и защите от вредителей и болезней — М.: Астрель АСТ, 2001. — 112 с.
2. Узамбарские фиалки: Выращивание и уход. — МН.: Харвест, 2004. — 112 с.

ЦЕНОПОПУЛЯЦІЇ ВИДІВ РОДУ *SCILLA* L. ЗАПОВІДНИХ ЛІСІВ ЛУБЕНЬСЬКОГО РАЙОНУ (ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ)

Грицай І.А.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У лісових масивах Лубенського району, який розташований у північно-західній частині Полтавської області, в складі весняних синузій значну участь беруть види роду *Scilla*, що є регіонально рідкісними. На південно-східній межі ареалу перебуває *Scilla bifolia* L. subsp. *subtriphyllo* (Schur) Dom., західну межу поширення має *Scilla siberica* Haw.

Ценопопуляції *Scilla bifolia* і *Scilla siberica* нами досліджувались у весняний період 2005–2006 рр. на території ботанічних пам'яток природи місцевого значення „Морозівська дача“, „Мгарська дача“, „Жовтнева дача“, що являють собою грабові лісові масиви на схилах поблизу

м. Лубен. Вікову структуру, чисельність, щільність і стан ценопопуляції вивчали на ділянках площею 1 м. кв. за методикою О.О. Уранова, О.В. Смирнової, М.І. Коноплі (Уранов, Смирнова, 1969; Работнов, 1950; Конопля и др., 1996). В одній ценопопуляції закладали по 10 ділянок методом трансект. Вікові групи *S. bifolia* виділено на основі описів онтогенезу виду А.В. Вайнагія, онтогенетичні стани *S. siberica* описані О.В. Смирновою [2;3].

Згідно спостережень, у складі весняних синузій *S. bifolia* і *S. siberica* виступають домінантами чи співдомінантами. Умови зростання видів та ценотичний склад заповідних об'єктів однорідний. В деревному ярусі відмічені *Quercus robur* L., *Carpinus betulus* L., *Tilia cordata* Mill., *Acer platanoides* L. Чагарниковий ярус виражений слабо, його формують *Corylus avellana* L., *Padus avium* Mill., *Euonymus europaea* L., *E. Verrucosa* Scop. Трав'янистий покрив утворюють види — супутники грабових угруповань — *Corydalis cava* (L.) Schweigg. et Koerte, *Galeobdolon luteum* Huds., та типові види широколистяних лісів — *Corydalis solida* (L.) Clairv., *Anemone ranunculoides* L., *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl.

Проективне покриття досліджуваних видів в середньому по 20–30%. На низинних ділянках участь *S. siberica* збільшується. У верхніх частинах заліснених схилів більший відсоток складають особини *S. bifolia*. В деяких локалітетах (Мгарська дача) останній вид утворює монодомінантні зарості. Усі розглянуті ценопопуляції є нормального типу, тобто мають максимум на прегенеративних та генеративних особинах. Вікові спектри неповночленні (табл. 1), нами не було виявлено сенільних особин.

Таблиця 1.

Чисельність та вікові спектри ценопопуляцій роду *Scilla* заповідних об'єктів Лубенського району

Чисельність особин 1 м.кв. середнє, %	Вікові стани			
	j	im	V	G
Мгарська дача	<i>S. bifolia</i> / <i>S. siberica</i>			
93,81/80,75	16,43/11,04	28,07/25,5	15,85/18,25	33,45/25,96
100%	17,5/13,5	30/31,5	17/22,5	35,5/32,5
Морозівська дача	<i>S. bifolia</i> / <i>S. siberica</i>			
74,68/99,72	14,5/23,26	21,76/18,96	11,87/16,45	26,53/41,05
100%	20/23	29/19	15,5/16,5	35,5/41,5
Жовтнева дача	<i>S. bifolia</i> / <i>S. siberica</i>			
80,9/88,4	9,06/17,54	16,45/17,32	27,56/22,48	27,83/31,06
100%	11/20	20/19,5	34/25,5	35/35

Ценопопуляції *S. bifolia* на території пам'яток природи є найчисельнішими в Полтавській області — 110 особин, середня щільність — 83,5 ос/м. кв. Практично такі ж показники характерні для *S. siberica* — до 100 ос/м. кв., але чисельність останнього виду не є максимальною, про що свідчать наші попередні дослідження на інших заповідних об'єктах області [1].

Отже, всі ценопопуляції *S. bifolia* і *S. siberica* мають подібні лівоторонні вікові спектри і є стійкими у даних фітоценозах. Найбільш жит-

тездатні особини із високою щільністю відмічені в знижених ділянках де зростають обидва види проліски. У найвищій частині схилів на території ботанічних пам'яток природи переважає *S. bifolia*.

Література

1. Грицай І.А. Ценотична характеристика та вікова структура популяцій *Scilla siberica* Нав. на території Полтавської області // Вісник Полтавського педуніверситету: Збірник наукових праць. — Серія Екологія. Біологічні науки. — Вип.5 (52). — Полтава, 2006. — С. 144-150.
2. Конопля Н.И., Петренко С.В., Дрель В.Ф., Лесняк Л.И. 1996. Методические пособия по изучению популяций травянистых растений на полевой практике по ботанике. — 72 с. Луганск.
3. Уранов А.А., Смирнова О.В. 1969. Классификация и основные черты развития популяций многолетних растений. Бюл. МОИП. Отд биологии 74(1). — С.119-134.

ФЛОРА ЛІСОВОГО КОМПЛЕКСУ ПОБЛИЗУ СЕЛА КОПИЛИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Давидов Д.А., Гомля Л.М.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

На лівому березі річки Коломак, в її нижній течії, між містом Полтава та селом Копили Полтавської області розташований цінний комплекс вільхово-дубових та соснових лісів. Він характеризується значною флористичною різноманітністю і є цікавим об'єктом ботанічних досліджень в околицях Полтави. Тут поширені як типові, так і рідкісні представники форм Полтавщини, зокрема види, занесені до Червоної книги України [2] (2 види) та регіонально рідкісні (5 видів).

За геоботанічним районуванням [1] досліджувана територія знаходиться в Диканьсько-Котелевському районі Ромено-Полтавського округу Лівобережно-придніпровської підпровінції.

Під час досліджень, проведених у 2004–2006 рр., нам вдалося виявити, що рослинний покрив лісового комплексу в пониззі р. Коломак диференційований. Він включає вільхові ліси з осоковими болотами, заплавні листяні ліси та типові сосняки борової тераси на піщаному ґрунті.

Однією з найменш досліджених ділянок комплексу є каскад лісових боліт, що не відрізняється значним фіторізноманіттям. Домінують *Carex riparia* Curt., *Typha latifolia* L., *Butomus umbellatus* L. Менш поширені *Iris pseudoacorus* L., *Eleocharis palustris* (L.) Roem. et Schult., *Carex acuta* L., *Cardamine dentata* Schult. Ближче до ділянок лісу численими групами зростає *Thelypteris palustris* Schott. Цікавим є знахідки на цих болотах малопоширених бореальних видів роду *Carex*: *C. cespitosa* L., *C. elongata* L. та *C. nigra* (L.) Reichard.

По краях боліт, сформованих у зниженнях рельєфу, поширені майже чисті чорновільшаники. Але *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. зростає лише в умовах надмірного зволоження, тому на підвищеннях вона замінюється іншим важливим ценозоутворюючим видом — *Quercus robur* L. Він утворює типові неморальні фітоценози. Навесні синузії ефемероїдів